
Principalele aspecte privind sistemul statistic de prețuri

Dana Luiza GRIGORESCU PhD Student (*danaluiza2004@yahoo.com*)
The Academy of Economic Studies in Bucharest

Abstract

Conturile naționale reprezintă sistemul de evidență macroeconomică la nivelul unei țări. România a adoptat acest sistem începând cu anul 1990. Până în acel moment România utiliza sistemul producției materiale, iar datele prin indicatori statistici macroeconomici, dar și prin structură pe agregate se raportau la instituțiile internaționale, care pe baza unor tabele de compensare, corelație, asigurau transformarea indicatorilor dintr-un sistem în celălalt, asigurând astfel comparabilitatea internațională.

Problema exprimării conturilor naționale, celor nouă care se calculează la nivel macroeconomic, se face în prețurile curente ale perioadei în care se calculează. Cu toate acestea, pe baza structurii valorii producției volum și preț trebuie să se asigure comparabilitatea internațională prin transformarea acestor indicatori în mărimi reale comparabile. Aceasta se face prin deflatare, care nu este altceva decât transpunerea rezultatelor din mai multe perioade considerate la prețurile unei perioade luate ca perioadă de bază. Ori tocmai conturile naționale conțin aceste elemente pe bază cărora se pot determina prețurile, se pot calcula indicii de preț și în final se poate asigura procesul deflatare, care să asigure aducerea datelor la un nivel de comparabilitate în timp pentru o țară în teritoriu, dar mai ales în comparațiile internaționale.

Aceste deflatari sunt necesare și ele sunt avute în vedere și de Eurostat, atunci când transformă indicatorii unei țări dintr-un sistem în altul. În acest context România raportează la Eurostat pe baza aceleiași metodologii pe care o utilizează această instituție europeană rezultatele obținute într-o perioadă de timp.

Cuvinte cheie: conturi naționale, sisteme de evidență, prețuri, producție, indicatori, comparabilitate internă și internațională.

Clasificarea JEL: F43, F45

Introducere

În lucrarea *Principalele aspecte privind sistemul statistic de prețuri*, autoarea a efectuat o prezentare mai amănunțită a conturilor naționale precizând conținutul fiecăruia dintre aceste conturi, având în vedere circuitele

economice. În același timp din prezentarea elementelor agregate în conturile naționale se desprinde și corelația care se stabilește într-o direcție în o serie de agregate macroeconomice.

Prețurile în realitate prin modificarea lor exprimă inflația care are loc într-o țară într-o perioadă de timp dată. Indicii prețurilor, cei care se calculează pentru fiecare ramură a economiei naționale sau fie că discutăm de indicele prețurilor de consum sau indicele armonizat al prețurilor sunt posibil de obținut din conturile naționale și ele se utilizează în procesul de analiză statistico-econometrică, pentru a pune în evidență datele deflate în termeni reali, astfel încât să se asigure comparabilitatea indicatorilor macroeconomici pe care îi avem în vedere.

Trebuie precizat că în situația țărilor cum este și România, care nu este membră a uniunii monetare euro, de multe ori rezultatele obținute și transformate în moneda unică de comparabilitate în cadrul Uniunii Europene (euro) este nefavorabilă, deoarece trebuie ținut seama și de cursul de schimb, care se modifică de la o perioadă de timp la alta, dintre moneda națională și euro.

În acest articol sunt prezentate principalele prețuri care se utilizează, modul în care acesta decurg din conturile macroeconomice și posibilitatea de utilizare a acestora în comparațiile internaționale.

Literature review

Problema sistemului statistic de prețuri este importantă din punctul de vedere al analizelor economice. Pentru analiza în timp este necesar să aducem indicatorii statistici la un nivel de comparabilitate. De-a lungul timpului o serie de economiști și cercetători au analizat și au diseminat materiale consistente privind principalele aspecte referitoare la sistemul de prețuri. Astfel, Anghelache C. (2008) a publicat în *Tratatul de statistica* un capitol pe aceasta temă. În 2016, Anghelache C., Anghel, M.G. au efectuat o analiză atentă privind sistemul statistic de prețuri în lucrarea *Bazele statisticii economice – concepte teoretice și studii de caz*, iar Anghelache C. și Capanu I.(2000), în lucrarea privind indicatori economici pentru analiza micro și macroeconomică au făcut ample referiri la sistemul statistic de prețuri. Anghelache C., Mitruț C., Voineagu V.(2013) au alocat un capitol problematicii sistemului de prețuri în ampla lucrare *Statistica macroeconomică. Sistemul conturilor naționale*. De asemenea, Anghel M.G., Anghelache C., Samson T. (2017) au publicat un studiu referitor la elemente metodologice privind comparabilitatea indicatorilor de rezultate, iar Anghel M.G.(2014) într-un articol a făcut referiri la sistemul statistic de prețuri. Romer C., Romer D. (2010) în studiul privind efectele macroeconomice ale schimbării sistemului de taxe, abordează și aspecte referitoare la sistemul statistic de prețuri.

Metodologie, date, rezultate și discuții

Sistemul conturilor sau contabilității naționale (SCN) este un algoritm combinatoriu de contabilitate, statistică și analiză macroeconomică utilizat în sintezele economice ale țărilor cu economie de piață, în statisticile O.N.U. și ale altor organisme internaționale. Contabilitatea națională se compune dintr-un ansamblu coerent și complet de conturi macroeconomice și tabele/tablouri având la bază o serie de concepții, definiții, clasificări și reguli contabile, acceptate la nivel internațional. Sistemele de contabilitate națională sunt relativ recente, necesitățile lor au fost reflectate prin publicarea în 1936 a ideilor lui Keynes aplicate ca modele de relansare economică după criza din 1929-1933 și au fost internațional normalizate și puse la punct abia după cel de al doilea război mondial.

Concepția, organizarea și funcționarea sistemelor de contabilitate națională din majoritatea țărilor se află astăzi sub patronajul Sistemului de Conturi Naționale al Națiunilor Unite (SCN), care este în vigoare, cu versiunea sa din 2008, ce a substituit-o pe cea din 1993. Toate țările membre ale Uniunii Europene au adoptat treptat și acum se încadrează în directivele Sistemului European de Conturi (SEC), a cărui versiune din 2010 a înlocuit-o pe cea din 1995. Plecând de la statisticile elementare – statistici industriale, ale pieței muncii, comerțului exterior, etc. – tehnicienii contabilității naționale ale fiecărei țări estimează, calculează, analizează fluxurile economice care formează întreg sistemul național. Problema este foarte complexă din cauza frecvențelor incoerențe ale rezultatelor statisticilor elementare și lacunelor informative din unele sectoare, generate de insuficiența performanțelor atinse în conducerea tuturor segmentelor contabilității persoanelor juridice din anumite țări (cum este cazul contabilității instituțiilor publice din țara noastră, sau a contabilității personale, îndeosebi în țările mai slab dezvoltate). Acesta este și motivul pentru care, după anul 2000, organismele specializate ale O.N.U. și ale Uniunii Europene au acționat permanent pentru perfecționarea sistemului și lărgirea utilizării lui.

În Uniunea Europeană, o parte din contribuția financiară a fiecărui membru (a patra resursă proprie a UE) este estimată luând în considerare rezultatele contabilității naționale. De aceea SEC trebuie să garanteze că toți membri realizează exact aceleași măsurători. Cum valorificarea anumitor inițiative este supusă uneori diferitelor interpretări, SEC trebuie să încerce a preciza și să punteze la maxim tehnicile de cuantificare și valorificare a variabilelor economice.

Apariția sa a fost impusă și de necesitatea asigurării unor informații corelate pentru efectuarea unor calcule și analize macroeconomice, devenind instrumentul principal de cercetare macroeconomică folosit în statistica

mondială. Obiectul său este de a reprezenta cantitativ-valoric realitatea economică într-o perioadă de timp sau la un moment dat. Activitatea economică are ca rezultat produse și servicii care au caracter de marfă și se realizează prin intermediul pieței, precum și produse și servicii care nu au caracter de marfă și, ca atare, nu fac obiectul pieței. Fluxurile de bunuri se numesc fluxuri materiale. Evidența acestora este necesară pentru ca, prin agregare, să se obțină indicatori care permit analiza dimensiunilor și rezultatelor obținute, privite ca valori de întrebuințare necesare pentru: satisfacerea nevoilor populației, producția de noi bunuri, acumularea de bunuri, stabilirea posibilităților de export și a necesităților de import. În procesul realizării valorilor de întrebuințare trebuie evidențiate și fluxurile de venituri sau financiare.

Evidențierea fluxurilor materiale și financiare răspunde unor nevoi diferite de informare și analiză economică. Fluxurile materiale și financiare, grupate pe categorii de produse și servicii, respectiv de venituri și cheltuieli, sunt evidențiate în conturi alcătuite după principiul dublei înregistrări. Categoriile economice utilizate în concepția SCN au la bază teoria generală pe care se fundamentează mecanismele economiei de piață, dar și faptul că fiecare entitate productiv-comercială, de prestații și servicii, instituții și organizații, tot ce înseamnă persoană juridică de orice mărime, conduce un sistem de contabilitate construit după norme, reguli și standarde unitare, aliniat la nivelul Uniunii Europene ca o componentă a Acquis-ului comunitar, ceea ce asigură unitatea de conținut și implicit garanția obținerii unor informații certe, comparabile și compatibile cu obiectivele politicilor economice și financiare ale fiecărei țări dar și ale organismelor comune (F.M.I. , Banca Europeană, Organizația Națiunilor Unite, etc).

Sistemul conturilor naționale reprezintă sistemul central al valorilor agregate aferent operațiunilor cu bunuri și servicii, ceea ce face ca acest sistem să fie de larg interes din punct de vedere economic. Principalii indici de preț și de volum înglobează acele valori agregate ale sistemului conturilor naționale, care reprezintă principalele fluxuri de bunuri și servicii. În cazul în care indicii de preț nu acoperă în întregime agregatul măsurat în conturile naționale, atunci ei ar trebui să fie compatibili și în mod cert strâns legați de componentele acestor agregate.

Acest capitol prezintă poziționarea celor mai importanți patru indici de preț în conturile naționale și corelarea logică existentă între aceștia.

Sistemul Conturilor Naționale îndeplinește următoarele funcții: permite elaborarea politicilor macroeconomice naționale, pe baza indicatorilor rezultați în urma întocmirii conturilor naționale și a tabloului economic de ansamblu; furnizează date și un sistem de norme comun mai multor parteneri;

asigură armonizarea economiei și a activității de stat și descrie sistematic interdependențele macroeconomice.

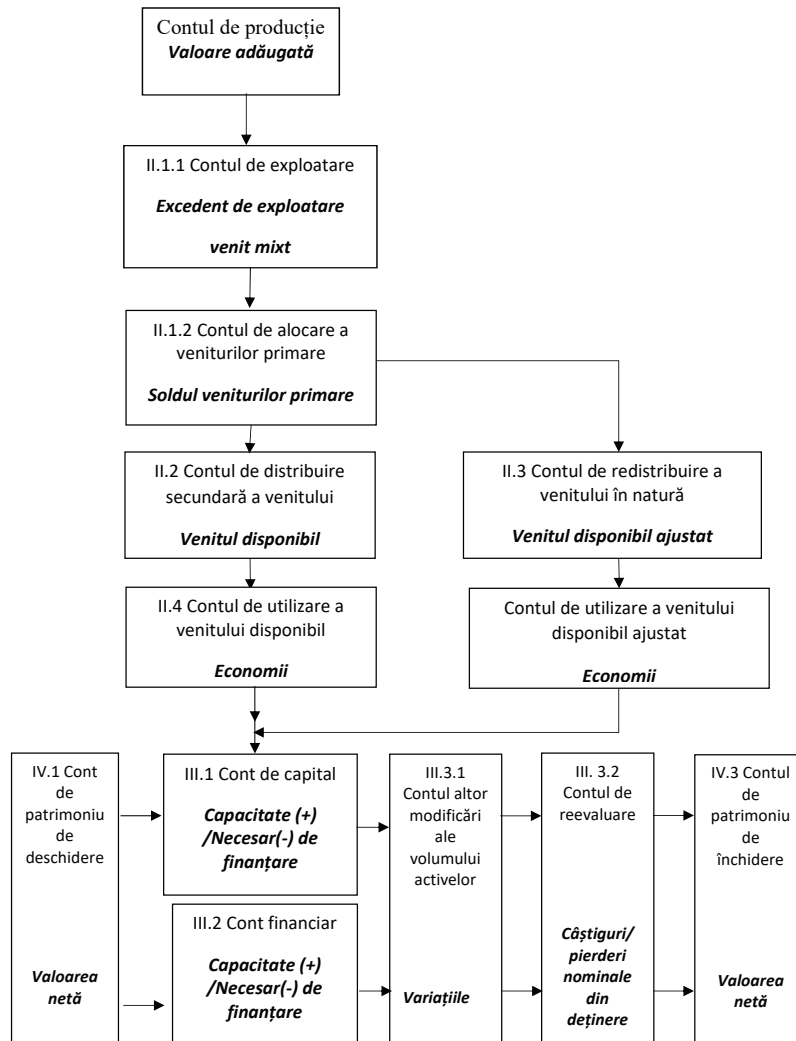
Obiectul statisticii îl constituie studierea aspectelor cantitative ale determinărilor calitative ale fenomenelor de masă, fenomene care sunt supuse acțiunilor legilor statistice ce se manifestă în condiții concrete, variabile în timp, spațiu și organizare socio-economică.

Sistemul Conturilor Naționale este un set standard de recomandări, agreat la nivel internațional, privind modalitatea de măsurare a activității economice în concordanță cu convențiile stricte ale contabilității bazate pe principii economice. Recomandările sunt exprimate în termenii unui set de concepte, definiții, clasificări și reguli/norme contabile care includ standardele privind măsurarea unor elemente precum produsul intern brut (PIB), unul dintre cei mai citați indicatori ai performanței economice. Cadrul contabil al SCN permite ca datele economice să fie calculate și prezentate într-un format conceput cu scopul de a fundamenta analizele economice, luarea deciziilor și elaborarea politicilor economice. Conturile prezintă, într-un mod condensat, o masă mare de informații detaliate, organizate conform principiilor și percepțiilor asupra modului de funcționare a economiei. Ele furnizează o înregistrare detaliată și cuprinzătoare a activităților economice care au loc pe teritoriul unui stat și legăturile dintre diverși agenți economici, sau grup de agenți, care au loc într-o piață sau în orice mediu economic.

În diagrama următoare se prezintă schematic secvențele și conexiunile material-financiar, logice, care sunt stabilite în sistemul național de conturi.

Diagrama secvenței logice a conturilor

Figura 1

Sursa: SEC2010

Arhitectura SCN pune la dispoziție conturi: *complete* (în sensul că sunt acoperite toate activitățile și în consecință toți operatorii existenți în economie); *consistente* (deoarece pentru determinarea consecințelor unei singure acțiuni asupra tuturor părților implicate sunt utilizate valori identice, folosind aceleași norme contabile) și *integrate* (în sensul că toate consecințele

unei singure acțiuni a unui agent sunt în mod necesar reflectate în rezultatele contabile, inclusiv includerea în bilanțurile contabile a impactului asupra măsurării avuției).

Conturile cuprind principalele activități economice care au loc într-o economie, cum sunt: producția, consumul, finanțarea și acumularea bunurilor de capital. Anumite fluxuri ale economiei, de exemplu venitul, economisirea, creditele sau împrumuturile, nu sunt legate de bunuri și servicii și de aceea acestea nu sunt împărțite pe componente de preț și cantitate.

De asemenea, ultima versiune a SCN conține un cadru complet, tabelul resurse-utilizări, care stabilește și afișează legăturile dintre toate fluxurile principale de bunuri și servicii, care au loc într-o economie. Fluxurile incluse în acest tabel și conținutul acestora sunt definite, clasificate și măsurate într-un mod consistent din punct de vedere conceptual. În cadrul acestui tabel sunt prezentate într-un mod simplu și direct legăturile existente între producția, consumul, distribuția, importul și exportul de bunuri și servicii. De aceea, se poate considera că acest tabel constituie un cadru adecvat pentru stabilirea și alcătuirea unui sistem statistic de prețuri consistent pe plan intern, care se referă la un set de fluxuri de bunuri și servicii, interdependente din punct de vedere economic.

Se consideră bunuri produse doar cele care au caracter de marfă trecând de la un subiect economic la altul prin intermediul tranzacțiilor de piață. Acest principiu care delimitează conceptul producție de piață, în baza unor convenționalisme, se încalcă de mai multe ori.

În acest sens exemplificăm prin aceea că prețurile factorilor de producție, comparativ cu prețurile pieței, nu includ impozitele indirecte nete (impozitele indirecte minus subvențiile de exploatare); serviciile publice se includ în rezultatele activității de producție cu toate că nu se realizează prin intermediul tranzacțiilor de piață; bunurile de capital din producție proprie și modificările stocurilor provenite din producția perioadei pentru care se face calculul se cuprind în activitatea de producție deși nu s-au realizat prin intermediul pieței; autoconsumul din producția proprie este considerat activitate de producție bazându-se pe ipoteza că dacă nu erau produse în regim propriu ar fi trebuit cumpărate sau închirierea de locuințe se include în activitățile productive, iar pentru locuințele ocupate de proprietarii lor deși nu apare un proces efectiv de închiriere este presupus ipotetic un proces de închiriere astfel este inclusă în calculul indicatorilor care exprimă rezultatele activității de producție și chiria ipotetică.

Producția intermediară sau consumul intermediar este rezultatul activității de producție dintr-o perioadă de timp care poate fi folosit în aceeași perioadă pentru a se produce noi bunuri economice; producția finală

reprezentând partea care nu se folosește în realizarea de noi produse. Dacă producția din economie ar cuprinde valoarea bunurilor produse de toate subiectele economice s-ar obține un indicator care cuprinde calcule repetate iar acest indicator nu ar exprima mărimea rezultatului real ci valoarea producției brute. Deci, produsul global brut cuprinde atât valoarea bunurilor cuprinse într-o perioadă cât și cele consumate pentru a se fabrica noi produse.

Din motive ce țin de natura surselor de date statistice, în sectorul public și în organizațiile private fără caracter lucrativ consumul intermediar se cuantifică pe baza cumpărărilor de bunuri și servicii efectuate de instituțiile publice. Sunt cuprinse în producția finală toate bunurile care nu reprezintă producție intermediară chiar dacă sunt consumate în producție de firme (de exemplu, utilizarea șoselelor, străzilor, cheltuieli privind instruirea și cercetarea pornite din inițiativa statului etc.). O lacună a practicii este reprezentată de încadrarea în producția finală a statului a unor bunuri din producția statului folosite pentru consumul intermediar (lacună generată de posibilitățile măsurării statistice). Aceasta are o anumită influență negativă asupra dimensiunii agregatelor macroeconomice care stau la baza analizei rezultatelor din economia națională.

În calculele macroeconomice efectuate în SCN, economia națională nu poate fi privită ca o simplă delimitare geografică, deoarece în interiorul granițelor geografice acționează persoane și/sau instituții străine pe de o parte, iar pe de altă parte, în afara granițelor țării activează agenții economici ai țării respective.

În calculele macroeconomice economia națională se delimitează pe baza a două criterii: unul este valabil pentru persoanele care aparțin de țara respectivă iar celălalt se referă la instituții. Economia națională reprezintă a) totalitatea instituțiilor - unităților instituționale sau b) totalitatea persoanelor care au centrul de interes pe teritoriul economic. Pe baza celor două criterii se obțin rezultate macroeconomice distincte. De exemplu, veniturile obținute de o firmă străină în România se cuprind în calculele macroeconomice în România cărora le corespunde conceptul de intern. Dacă avem în vedere al doilea criteriu, aceste venituri se înregistrează ca venituri personale în calculele țării căreia îi aparține proprietarul firmei, calculelor macroeconomice corespunzându-le conceptul de național.

Rezultatele activităților economice sunt evaluate la prețurile pieței. Deoarece în activitatea practică un bun economic se poate vinde pe piață la prețuri diferite, pentru a fi evaluat, prețul pieței al acestui bun se determină ca medie a prețurilor efective. Nu toate bunurile se realizează prin intermediul pieței, evaluarea acestora realizându-se la costurile impozitelor indirecte aferente bunurilor respective. În mod asemănător indicatorii macroeconomici

de rezultate se evaluează atât în prețurile pieței cât și în prețurile factorilor de producție. În analizele macroeconomice care privesc evoluția în timp este necesară exprimarea agregatelor macroeconomice de rezultate nu numai în prețurile curente ale fiecărei perioade ci și în prețuri comparabile. Pentru cazul din urmă agregatul macroeconomic de rezultate oferă o imagine reală a valorii. Indicatorul real se determină prin excluderea, din mărimea exprimată în prețuri curente, a influenței modificării prețurilor în decursul perioadei de studiu.

Pentru determinarea indicatorilor macroeconomici de rezultate sunt esențiale delimitările dintre investițiile brute, consumul final și amortizări.

Consumul final se compune din valoarea cumpărăturilor efectuate de gospodăriile private și rezultatele activității sectorului public care nu reprezintă modificări în mărimea patrimoniului material al sectorului. Consumul privat cuprinde toate cumpărările efectuate de populație și de organizațiile private fără caracter lucrativ deoarece pentru gospodăriile private nu se evidențiază acumularea deci nici patrimoniu de bunuri. Sunt asimilate consumului privat cumpărările de bunuri durabile (de capital) exceptând construcția de locuințe, materialele de construcții, bunurile prelucrate în gospodării, produse folosite pentru însămânțări etc., care reprezintă consum intermediar.

Consumul statului este determinat diminuând valoarea producției sectorului public cu încasările din vânzarea de servicii publice și investițiile din activitatea proprie. Valoarea producției sectorului public este reprezentată de cheltuielile curente cu angajații săi, cu amortizarea bunurilor de capital și cu consumul intermediar. În sectorul public amortizările se calculează numai pentru construcții, utilaje și mașini.

Investițiile brute constituie totalul investițiilor realizate în economia națională, respectiv în ramuri, sectoare de activitate, unități sau instituții social-economice. Le putem evidenția ca investiții concretizate în modificarea stocurilor de materiale și ca investiții de bunuri de capital. Investițiile privesc de asemenea și investițiile de înlocuire, de reproducție a bunurilor de capital scoase din funcțiune și investiții pentru dezvoltare sau investiții nete. Investițiile capitale cuprind creșterile de mijloace durabile și reproductibile exceptând cheltuielile pentru bunuri durabile ale gospodăriilor populației care a fost inclusă în consumul privat.

Variația stocurilor se determină ca diferența între mărimea stocurilor de la sfârșitul perioadei și cea de la începutul perioadei. Stocurile includ materii prime, materiale și produse finite semifabricate. În Sistemul Conturilor Naționale, modificarea stocurilor se evaluează la prețuri medii anuale.

Circuitele economice sau fluxurile activității economice care apar într-o perioadă la nivel macroeconomic se reflectă în SCN într-un sistem de conturi.

Conturile macroeconomice se determină prin multiple agregări și sintetizări ale informațiilor cuprinse în conturile alcătuite pe subiecți economici, sectoare economice și ramuri la nivelul întregii economii naționale. Cu ajutorul datelor oferite de SCN se pot determina indicatori macroeconomici sau agregate la nivel macro cu rolul de a prezenta și explica cantitativ performanțele economiei ca un tot unitar. Analiza indicatorilor permite evidențierea evoluției rezultatelor la nivel macroeconomic, precum și evaluarea, prin diverse metode, în special cele specifice statisticii și econometriei, a cauzelor care au determinat anumite dinamici. De asemenea, instrumentele de analiză permit și efectuarea de previziuni.

Conturile macroeconomice sunt rezultatul unor multiple agregări și sintetizări ale informațiilor cuprinse în conturile alcătuite pe subiecte economice, sectoare economice și ramuri de activitate. Acestea se folosesc pentru calcule macroeconomice și pentru furnizarea informațiilor necesare privind: producția de bunuri pe economia națională, structura și utilizarea acesteia, formarea și repartitia veniturilor în societate, utilizarea veniturilor societății etc. Tabelul conturilor economice integrate se realizează anual, în prețuri curente, pentru cele 6 sectoare instituționale.

Concluzii

Datele din acest articol realizate pe seama studiilor efectuate de autoare pune în evidență faptul că în asigurarea reprezentării indicatorilor macroeconomici în cifrele reale este nevoie să ținem seama de prețurile utilizate. De aceea se constată că utilizarea indicelui prețurilor de consum sau indicelui armonizat al prețurilor de consum se asigură posibilitatea deflatarea agregatelor macroeconomice de rezultate, astfel încât acestea să fie aduse la un nivel de comparabilitate în dinamică pe plan intern, dar și pe plan internațional.

De fapt, datele raportate de România la Eurostat se face prețurile curente, dar și în mod deflatat pentru a fi aduse la comparabilitatea internațională. Acest sistem se realizează la nivelul Uniunii Europene, a celor 27 de țări membre, metodologia utilizată atât de fiecare Instituție de Statistică Națională din fiecare țară și Eurostat, fiind identice.

Se mai pune problema ca în recalcularea unor indicatori de comparabilitate internațională întotdeauna trebuie să se aibă în vedere când transformăm indicatorii macroeconomici de rezultate din exprimarea în moneda națională a României în moneda euro de cursul de schimb stabilit între cele două valute.

În mod cert, așa cum este în cazul României, de la o perioadă de timp la alta se constată deprecierea monedei naționale în raport cu moneda europeană. În aceste condiții o recalculare a indicatorilor exprimați în prețuri în moneda

națională apare o depreciere și pe acest fond uneori chiar în comparabilități poziția României este ușor afectată.

Bibliografie

1. Anghelache C. (2008). *Tratat de statistică teoretică și economică*, Editura Economică, București.
2. Anghelache C., Anghel M.G. (2016). *Bazele statisticii economice. Concepte teoretice și studii de caz*, Editura Economică, București.
3. Anghelache C., Capanu I. (2000). *Indicatori economici pentru analiza micro și macroeconomică*, Editura Economică, București.
4. Anghelache C., Mitruț C., Voineagu V. (2013). *Statistică macroeconomică. Sistemul Conturilor Naționale*, Editura Economică, București.
5. Anghel M.G., Anghelache C., Samson T. (2017). „*The Main Methodological Elements Regarding the Comparability of the Result Indicators*”, Romanian Statistical Review, Supplement, 7, 45-59.
6. Anghel M.G. (2014), „*The System of Financial Analysis Indicators Applying to the Activity run by an Economic Agent*”, Romanian Statistical Review Supplement, no. 7, 75-83
7. Romer C. and Romer D. (2010). „*The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks*”, American Economic Review, no. 100 (3), 763–801.